

УДК 339.72

К. Д. САВЧУК

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

**ТРАНСНАЦІОНАЛЬНЕ СУПЕРНИЦТВО В ГЛОБАЛЬНОМУ
ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ**

У статті проаналізовані сучасні гео економічні аспекти глобального економічного розвитку. Досліджено фактори, що формують геостратегію країни.

Ключові слова: транснаціональне суперництво, гео економіка, світова економіка, геостратегія, глобальна конкуренція.

Дослідження проблем конкуренції та суперництва в економічній сфері є надзвичайно актуальними на сьогоднішній день. Ці проблеми безпосередньо пов'язані з майбутнім країни, її місцем у світовому співтоваристві, з рівнем життя населення. Вони пов'язані з темпами економічного зростання, інноваційним розвитком, конкурентоспроможністю економіки в цілому та її окремих галузей та видів продукції.

Постановка завдання

З початку ХХ ст. проблеми суперництва країн та забезпечення конкурентоспроможності стали важливими в досить широкому розумінні в геополітиці – «політологічна концепція, що вбачає у політиці засадничу, визначальну роль географічних факторів», «це цілеспрямована діяльність суб'єкта міжнародних відносин у контексті всього спектра зовнішніх і внутрішніх факторів, що дають змогу цьому суб'єкту здійснювати контроль над простором із метою реалізації своїх життєво важливих інтересів» [6].

Завдяки розвитку, посиленню та трансформації категорії конкуренції з'являється суперництво як окрема потужна категорія, яка на відміну від конкуренції має значно глобальніші передбачення. Транснаціональне суперництво – це вже не похідна від конкуренції, і не її форма, а скоріше навпаки. Так на фоні теоретичної та практичної реалізації конкуренції, сформувалась унікальна система, яка має свої специфічні особливості та глобальний вплив і яка ні схожа ані на капіталізм, ані на соціалізм. Тому в статті зроблено спробу фундаментально дослідити категорію конкуренція, за для порівняння з особливостями, які притаманні сучасному суперництву та його транснаціональному аспекту.

Результати та їх обговорення

На всіх етапах розвитку людського суспільства, від виникнення самої людини, її тривалого еволюційного розвитку, аж до сьогодні, суперництво було і залишається одним з основних чинників стимулювання розвитку людської діяльності. Суперництво – це дія та стан, який з одного боку є близьким по відношенню до змагальності та конкуренції, але з іншого боку поняття суперництва як на регіональному, так і на глобальному рівні говорить про значно серйозніші та масштабніші види змагальної та конкурентної діяльності. В першу чергу суперництво – це не тільки прагнення здобути перевагу над іншими на шляху до досягнення загальних цілей, головним чином це здатність до боротьби,

яка дозволяє не відставати від суперників та змагатися на випередження у стані «ревного прагнення» до перемоги [1]. Суперничати – означає приймати участь у боротьбі серед вузького кола потужних представників вищої ліги конкуренції – суперників, які гідні один одного, інтереси та цілі яких співпадають, мають належний набір рис, таких як високий показник конкурентоспроможності, що забезпечують шанси на перемогу.

Почуття суперництва було закладено вже в самій природі людини. Появі суперництва в першу чергу сприяв інстинкт самозбереження, який реалізувався шляхом задоволення тих потреб, які були життєво важливими для існування людини та майбутнього покоління нащадків. Мається на увазі суперництво за виживання, яке включає в себе всі ступені світового розвитку, починаючи від появи змагальності як на клітинному рівні, так і індивідуальному та командному змаганні, конкуренцію від появи фритредерства і до ведення конкурентної боротьби на рівні ТНК, а також появи суперництва країн світу, яке з розвитком процесів інтернаціоналізації та глобалізації набуло форми транснаціонального суперництва.

В XXI ст., незважаючи на існування технологій щодо енергозбереження, індустріальні і постіндустріальні суспільства потребують все більшого обсягу енергії. Наш світ постійно змінюється, але такі енергоносії як нафта та газ продовжують знаходитись в центрі міжнародних відносин. Фундаментальні процеси, які мають місце в глобальному світі та глобальній економіці знайшли своє відтворення в трансформації економік багатьох країн та тенденцій, які відобразились на розвитку світового нафтогазового ринку. За останнє століття значно збільшилась кількість споживання енергетичних ресурсів, змінився і світовий баланс їх споживання, – доля країн що розвиваються поступово збільшувалась по відношенню до промислово розвинутих країн світу. На сьогоднішній день вона складає більше половини загального видобутку нафти та газу в світі. Яскравим прикладом цього є Китай, що з експортера енергетичних носіїв, перетворився в найбільшого імпортера та головного споживача в світі сумарно по всім видам енергоносіїв.

Життєзабезпечення сучасної економіки безпосередньо залежить від наявності цих двох енергоносіїв або достатньої кількості не менш цінних ресурсів, які за значимістю могли б заповнити їх відсутність або бути обміненими. Бо з одного боку наявність необхідних енергоресурсів забезпечує стабільне зростання економіки, її модернізацію, диверсифікацію ризиків та забезпечує переваги в світовій економіці. Але з іншої сторони відсутність енергоносіїв – це вже втрата конкурентоспроможності та міжнародних позицій, втрата економічного «імунітету», що ставить будь-яку країну в залежність від країни-власника енергоносіїв та може призвести до багатьох негараздів з дуже негативними наслідками. Створює загрозу появи дестабілізації в економіці, яка створює вірогідність появи енергетичної, економічної та фінансової кризи. Тому не варто розглядати газ як звичайний спосіб опалення, а нафту як звичайну горблю рідину – бо насамперед це два надзвичайно важливих і практично незамінних енергоносіїв, від яких залежать фактично всі види діяльності людини, історично мали великий вплив як на людину так і на людську свідомість, визначали подальший розвиток людства.

Дуже багато прихованих речей пояснюється, якщо подивитися на світ і стан речей в ньому через призму таких стратегічно-важливих ресурсів як нафта та газ. Слід «зробити наголос», що попри дипломатичні відносини країн, співробітництво, партнерство та співдружність, «у стран нет друзей, у стран есть интересы», кожна з країн завжди ставить свої інтереси вище чийх-небудь [3]. «В мире, где все основано на соперничестве и борьбе, сказкам и сентиментальностям места нет» [4]. В умовах реального світу, не має значення чи то в умовах спортивних змагань, чи конкуренції серед ТНК або в умовах імперіалістичного суперництва, виживають лише «сильні світу сього» тому всі поважають міць та силу. Потужність сучасної країни буде доволі відносною за відсутності наявності природних ресурсів та технологій щодо їх видобутку.

З точки зору, геополітики міць країни – це «совокупность природно-географических характеристик» [5], а саме воєнно-політичної, економічної, демографічної та інноваційної мітці країни. Включає в себе чисельність збройних сил, належність та кількість ядерної зброї.

– Економічна міць – здебільшого це показники валового національного продукту, індексу людського розвитку, чисельності населення, покупна спроможність та ємність внутрішнього ринку збуту. А також наявність енергоносіїв, потенціалу важкої та легкої промисловості, продуктів, які користуються попитом на глобальних ринках збуту.

– Науково-технічна міць – в першу чергу це затрати країни на інноваційну діяльність та розвиток науково-технічного потенціалу. Фундаментальні наукові дослідження можуть підвищити конкурентоспроможність країни та мати світове значення.

– Природно-географічна міць – велика територія може бути важливим фактором мітці, сприяти розвитку воєнного потенціалу та зміцнення національної безпеки, збільшує вірогідність наявності енергетичних та інших природних ресурсів. Потреба в природних ресурсах зростає стрімко зростає. Навіть запаси прісної води в майбутньому можуть відігравати роль нафти завтрашнього дня.

Розвиток економіки та посилення загально цивілізаційних процесів в світі позначилися суттєво змінюється природа війн, конкурентних процесів. Стають більш м'якими та цивілізованими, навіть говорячи про ведення воєнних дій мова про остаточне знищення суперників не йде. В транснаціональному суперництві більш прихильна точка зору геополітики у таких напрямках як:

– геоекономіка – досягнення зовнішньополітичних цілей світової або регіональної мітці та могутності переважно економічним шляхом.

– геостратегія – сукупність напрямів зовнішньоекономічної діяльності країни, технологія поведінки для досягнення своїх цілей в геополітичному або геоекономічному просторі.

– геоекономічні війни – боротьба за вигідні регіональні позиції та ринки збуту в світовій економіці без застосування військової сили.

У сучасному світі економіка будь-якої країни залежить від факторів, що визначають її конкурентоспроможність на світовій арені. Так було з моменту появи понять держави та державності, що прийшли на зміну розрізненим племінним союзам. З розвитком цивілізації, суспільства і процесів конкуренції, війни зберегли свій характер, але значно змінили шляхи ведення війн. Наприклад, поразка в

економічній війні, вже не несе в собі фізичного знищення противника, адже переможений вже й так «стоїть на колінах», голодний і знеможений, готовий віддати все за що колись боровся. Тобто якщо країна втратила конкурентні переваги, вона стає легкою здобиччю для «хижаків», стає «аутсайдером» світового суперництва, який вже не здатен співвідношувати свої сили з іншими, втрачає впливовість та авторитет, не має права голосу та можливість відстоювати свої інтереси і позиції в будь-яких міжнародних процесах.

Висновки

Транснаціональне суперництво – це значно трансформована конкуренція та адаптована до умов панування транснаціонального капіталу та глобального світу, яка поєднала в собі засади геополітики в умовах розвинутої і поєднаної між собою світової економіки. Це, координація дій та маневрування на найвищому державному рівні з метою панування в світі, але вже за рахунок співіснування та кооперування з іншими країнами суперниками, ведення більш цивілізованої боротьби. В рамках звичайної конкуренції дуже важко уявити сучасний стан справ, особливо якщо ми торкаємось питань взаємовідносин та суперництва країн. Їх потреби та інтереси настільки обширі, що поодиноці не виживе жоден з «сильних світу сього».

Тому на зміну конкуренції приходять суперництво, яке є іншим за своєю суттю. Зокрема ведення конкурентної боротьби та прагнення задоволення власних потреб, суперники не прагнуть остаточно знищити один-одного, їх змагальність направлена на власний розвиток за рахунок індивідуальних переваг.

Наприклад як повномірний партнер в веденні інвестиційної діяльності, а також створювати спільні науково-технічні розробки, вести торгівельну діяльність, вирішувати глобальні проблеми тощо. Тому суперництво побудовано не тільки на ґрунті конкурентного протистояння та знищення один-одного, але і на співробітництві.

Список використаної літератури

1. С.И. Ожегов. Словарь русского языка, М.: ОНИКС, Мир и Образование, 2006, 734 с.
2. Фредерик Энгдаль. «Полный спектр доминирования. Тоталитарная демократия в Новом мировом порядке», документальный фильм «Холодная политика». М.: 2008.
3. Словарь русского языка, т IV, 1984, М.:, издательство «Русский язык», с. 197 – 202.
4. Peter Dicken, Global Shift: Reshaping the global economic map in the 21st century, SAGE Publications, 4th edition, 2003. – 532 p.
5. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Геополітика>
6. <http://www.inosmi.ru/world/20111225/181254499.html>

Стаття надійшла до редакції 24.05.2012

Транснациональное соперничество в глобальном экономическом развитии

Савчук К.Д.

Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана

В статье проанализированы современные геоэкономические аспекты глобального экономического развития. Исследованы факторы, формирующие гео-стратегию страны.

Ключевые слова: национальное соперничество, гео-экономика, геополитика, глобальная экономика.

Transnational competitiveness at global economic development

Savchuk K.

The article researches the modern geo-economics aspects of economic development. The factors that form geo-strategy of the country are analyzed.

Keywords: transnational competitiveness, geo-economics, geo-politics, global economy.